

Λογοτεχνικοί λαβύρινθοι

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, Το μουσείο των τύψεων και άλλα διηγήματα, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 148

➤➤ **Η σχέση** του Αχιλλέα Κυριακίδη με τον Μπόρχες είναι γνωστή σε όλους, εδώ και πολλά χρόνια. Ωστόσο, στον ανά κείρας τόμο αποτυπώνονται θραύσματα της σχέσης αυτής. Ένα οιονεί πλάνο μυθιστορήματος με θέμα την αναγνωστική περιπέτεια ενδεχομένως του εκάστοτε συγγραφέα, κάτι σαν το alter ego του Κυριακίδη μετατρέπεται σε ήρωα ως «ο Άλλος» στο κείμενο «Η λέσχη της μουσικής μελαγχολίας», όπου μάλλον σαν σκιά ή είδωλο στον καθρέπτη ακολουθεί τον βασικό ήρωα στους δρόμους του Παρισιού. Οι αναγνωστικές περιπέτειες στην κατά μόνας διατριβή, εντός της λέσχης - αναγνωστηρίου - βιβλιοθήκης, αποδεικνύεται το *φάρμακον* για τη νόσο που βιώνει στον έξω κόσμο, όπου ο Άλλος, με τη βιβλία του Μπόρχες ανά κείρας, τον καταδιώκει και απειλεί να του «ζήσει τη ζωή» σε ένα σκηνικό που θυμίζει «μεταρραλιστικό θρίλερ καταδίωξης» (σ. 45).

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΜΑΥΡΕΛΟΥ

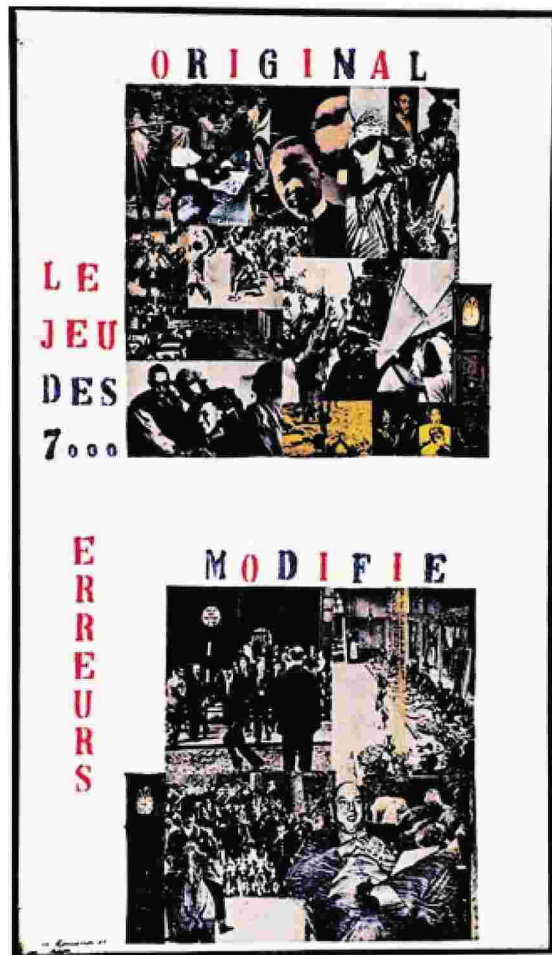
Στο «The Ender» ο Κυριακίδης αναφέρει τον «Νότο» του Αργεντινίου, αλλά στην ουσία βρίσκεται πίσω από τις γραμμές ο Πιέρ Μενάρ και κάνει παρέα με τον δικό μας Κωνσταντίνο Σιμωνίδη, και οι δύο μεγάλοι αντιγραφείς - γραφείς - συγγραφείς, σε μια πολύ επιτυχημένη σύγκριση. Η άρση του παιχνιδιού της πολυσημίας αίρει, επί την ίδια την «λογοτεχνικότητα» ως τέτοια και την κατευθύνει προς τον μονοσήμαντο (ή ξηρό) επικοινωνιακό λόγο.

Στο εξαιρετικά πυκνό κείμενο «Το Μουσείο των Τύψεων», που δίνει και τον τίτλο στην όλη συλλογή, έχουμε την λαβυρινθώδη περιπέτεια της ανάγνωσης των αναγνώσεων για τις αναγνώσεις (κ.ο.κ) όχι μόνο βιβλίων, αλλά και πινάκων ζωγραφικής. Ταυτόχρονα αναδεικνύει την όλη εμπειρία χωρίς να διακρίνει τη «γλώσσα» από τη «μεταγλώσσα» της λογοτεχνίας ή της ζωγραφικής. Η περιπέτεια όμως εμπλέκει την «αφήγηση» που επικρατεί για έναν πίνακα με ένα παλίμψηστο μυστικό στο ιστορικό του, ώστε αναγκάζει τον αναγνώστη - αφηγητή - συγγραφέα να ανασυνθέσει την περιπέτεια του πίνακα που αφηγείται ένα βιβλικό θέμα αλλά και ταυτόχρονα την περιπέτεια του ζωγράφου.

Στη «Λέσχη της μουσικής μελαγχολίας» έχουμε, όπως προαναφέρθηκε, τη συνάντηση του αφηγητή με τον Άλλο, που δε διαφέρει από τον εαυτό του. Παράλληλα, μπορχεσιανόι στη φύση τους είναι και οι ήρωες, όπως για παράδειγμα, η αναφήγηση του πρωταγωνιστή «Παιχνίδι είναι η λογοτεχνία, φανάκι...» (σ. 49), που ακολουθείται από τη δεύτερη αφοριστικού τύπου αναφήγηση «Λογοτεχνία είναι η ζωή που ξαναρχίζεις όταν τελειώσει το διάβασμα. Πιάσε το γρίφο κι άσε το αίγισμα να κάνει τη δουλειά του» (σ. 50). Αναδεικνύεται έτσι η διπλά διαμεσολαβημένη παρουσία του Αργεντινίου, αφού πίσω από τη δεύτερη φράση υπάρχει κείμενο του Μπόρχες.

Στο εξαιρετικά σύντομο «25 Ιανουαρίου. Ένα καλοκαιρινό διήγημα», ο αργεντινός συγγραφέας-ήρωας αποτελεί μπορχεσιανό είδωλο, αναβάλλοντας το ίδιο έργο που ο τίτλος υποσχετεί πως θα γράψει. Αντίθετα, στο επόμενο, «Ο Τζόρτζι στο κτήμα. Πρωτοχρονιάτικο διήγημα», η γραφή διακόπτεται από την πραγματικότητα, με την οποία ταυτίζεται γεγονοτικά, αφού εξελίσσονται σχεδόν παράλληλα και εν μέρει με ίδια συμβάντα, ενίοτε διαφοροποιούμενο (σ. 60-61) και άλλοτε εν μέρει κατοπτρικά ίδιο (σ. 62), μέχρι που στο τέλος ακούγεται «από το πουθενά της άγραφης μυθοπλασίας η φωνή του ξαδέλφου του» (σ. 63).

Στο αφήγημα «Με τον Φούνες» ο αφηγητής συναντιέται με ήρωα του Μπόρχες, ο οποίος τους είχε συστήσει, και το κεντρικό θέμα είναι η μνήμη, ενώ παράλληλα επανέρχεται (μετά το προηγούμενο στο βιβλίο αφήγημα) η έννοια του χρόνου στη μυθοπλασία, στον αντίποδα της συμβατικής του έννοιας στο πλαίσιο της εξωκειμενικής πραγματικότητας. Η μνήμη και η έννοια του χρόνου στην αφήγηση συναντιούνται και αλληλοκαθορίζονται, αφού ο ατομικός μνημονικός χρόνος κυριεύει τη γραφή (σ. 68). Κι εδώ θεματοποιείται η φύση του έργου που σε κάθε ανάγνωση ξαναπαίζεται στα μάτια του αναγνώστη.

Χρυσά Ρωμανού, από την σειρά Luna Park International, 1965, κολάζ σε μουσαμά, 131 x 81 εκ.

Στα «Κτερίσματα» ο ίδιος ο Μπόρχες πια παίρνει τον λόγο και τον καταθέτει, ενώ στο τέλος του υπάρχει η υπογραφή του. Η πορεία των κειμένων αναδεικνύει τη βαθμιαία παραχώρηση λόγου και στον Άλλο ως συν-συγγραφέα, ή μάλλον αναδεικνύει τον ανοιχτό διάλογο με τον Αργεντινό. Η έννοια της ανάγνωσης και η έννοια της γραφής συναντιούνται με ρυθμιστή τον Α. Μανγκέλ. Εγκιβωτίζεται, λοιπόν, ένα αφήγημα του Μανγκέλ στον Μπόρχες, οπότε οι λόγοι περιπλέκονται, ενώ το θέμα του είναι η μνήμη και η σημασία της.

Επανεμφάνιση ηρώων από άλλα έργα έχουμε εν είδει κατάλογου-παρέλασης στο επόμενο κείμενο («Casting»), με τη διαφορά όμως ότι εδώ πρόκειται για έργα άλλων συγγραφέων, όπως αποκαλύπτεται στο τέλος. Οι λόγοι τους συνιστούν ένα πολυσυλλεκτικό κολάζ που αναδεικνύει με ακραίο τρόπο μια συνάντηση πολλών συγγραφέων στη σκηνή του Casting. Ακόμα πιο προκλητικό μεταμυθοπλαστικά είναι και το «Διαβάζοντας το υστερικό κέντρο της Αθήνας», όπου τα ονόματα δρόμων της πόλης ζωντανεύουν, αφού είναι πρόσωπα συγγραφέων.

Τα επόμενα δύο καταληκτικά κείμενα είναι από τα πιο συμπεκνωμένα της συλλογής μαζί με τα άλλα δύο στην αρχή του τόμου, αλλά αφορούν στην αφήγηση του έργου (και το διάλογο με αυτό) ενός θεωρητικού της τέχνης και ενός σκηνοθέτη, συνδεδεμένων και των δύο με τον Μπόρχες. Το «Βιογραφικό σημείωμα» ως επίλογος, δεν είναι τίποτα άλλο από ένας κατάλογος αναγνώσεων κειμένων, μουσικής, ταινιών του ίδιου του συγγραφέα, ενώ η μόνο πραγματική εξωκειμενική πληροφορία είναι η ημερομηνία γέννησης.

[Ολόκληρο το κείμενο δημοσιεύεται στην ηλεκτρονική σελίδα της εφημερίδας και στο μπλογκ των «Αναγνώσεων»]

Ο Νίκος Μαυρέλος διδάσκει Νεοελληνική φιλολογία στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

